

Sygn. akt III CZ 78/11

POSTANOWIENIE

Dnia 4 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku J. H.
przy uczestnictwie A. N., i innych
o stwierdzenie nabycia spadku po R. N.,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 4 stycznia 2012 r.,
zażalenia uczestniczki A. C.
na postanowienie Sądu Okręgowego
z dnia 15 czerwca 2011 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie w części odrzucającej
apelację uczestniczki A. C. pozostawiając Sądowi Okręgowemu
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w
orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

Uzasadnienie

W sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po R. N., Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 15 czerwca 2011 r. odrzucił apelacje uczestników postępowania A. C. oraz J. W. i J. W. od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 10 lipca 2010 r., wskazując w uzasadnieniu, że uczestnicy ci nie mają interesu prawnego w zaskarżeniu postanowienia. Nie roszczą sobie żadnych praw do spadku i z tego powodu postanowienie nie wywołuje dla nich żadnych negatywnych skutków. Ich interes prawny w uczestnictwie w postępowaniu jako współwłaścicieli, wraz ze spadkodawczynią R. N., nieruchomości położonej w K., został, zdaniem Sądu Okręgowego, zrealizowany zaskarżonym postanowieniem.

Postanowienie to zaskarżyła zażaleniem uczestniczka A. C. zarzucając naruszenie art. 367 k.p.c. w zw. z art. 368 k.p.c. w zw. z art. 518 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w zw. z art. 373 k.p.c. w zw. z art. 370 k.p.c. w zw. z art. 510 k.p.c. przez uznanie, iż przesłanką dopuszczalności apelacji jest interes prawny apelującego rozumiany, jak ujął to Sąd Okręgowy, jako pokrzywdzenie, a polegający na różnicy pomiędzy wnioskami i żądaniami uczestnika a rozstrzygnięciem zawartym w orzeczeniu. Żaląca zarzuciła również naruszenie art. 45 ust. 1 Konstytucji, art. 78 oraz art. 176 ust. 1 Konstytucji w zw. z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione.

Zakwestionować należy stanowisko Sądu Okręgowego, że interes prawny skarżącej został zrealizowany przez sam fakt wydania przez Sąd Rejonowy postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Istnienie interesu prawnego w zaskarżeniu orzeczenia nie jest przewidziane w ustawie jako warunek dopuszczalności środka odwoławczego, aczkolwiek w doktrynie i w orzecznictwie przeważa stanowisko, w myśl którego (gravamen) jest przesłanką dopuszczalności zaskarżenia orzeczenia. Jest on przy tym ujmowany w dwojaki sposób. Węższe rozumienie oznaczające pokrzywdzenie, polega na niekorzystnej dla strony różnicy między zgłoszonym przez nią żądaniem a sentencją zaskarżonego orzeczenia, wynikającą z porównania zakresu żądania

i treści rozstrzygnięcia. Przyjmując to wąskie rozumienie, rzeczywiście można byłoby uznać, że uczestniczka nie miała interesu prawnego w zaskarżeniu postanowienia.

Jednakże według szerszego rozumienia, strona ma interes prawny w zaskarżeniu orzeczenia, jeżeli nie uzyskała tych wszystkich korzyści prawnych, jakie powinno jej zapewnić orzeczenie wolne od wad i których nie mogła uzyskać na innej, łatwiejszej drodze (por. między innymi uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1971 r. III CZP 79/71, OSNC 1972, nr 6, poz. 101, postanowienie z 23 lutego 2005 r., III CK 298/04, LEX nr 149589).

Dodatkowo, w postępowaniu nieprocesowym kwestię istnienia interesu prawnego rozważa się w kontekście art. 510 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, zainteresowanym, a więc ewentualnym uczestnikiem postępowania nieprocesowego, jest każdy, czyich praw dotyczy wynik sprawy. Tu interes prawny może być również pośredni, pozostający obok istoty oraz skutków mającego zapaść rozstrzygnięcia. Interes prawny w postępowaniu nieprocesowym nie wynika bowiem, tak jak w procesie, z naruszenia lub zagrożenia sfery prawnej wnioskodawcy, lecz z pewnych zdarzeń prawnych, które wywołują konieczność uregulowania wiążących się z nimi stosunków prawnych i rodzą obiektywną potrzebę wszczęcia postępowania lub wzięcia w nim udziału (uzasadnienie uchwały SN z dnia 19 lutego 1981 r. III CZP 2/81, OSNCP 1981, nr 8, poz. 144, postanowienie SN z dnia 21 czerwca 2006 r., I CK 329/05, Lex 488999). W judykaturze przyjmuje się przy tym zgodnie, że interes prawny w stwierdzeniu nabycia spadku oraz w żądaniu zmiany prawomocnego postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku może mieć także współwłaściciel przedmiotów wchodzących w skład spadku (uchwała SN z dnia 11 lutego 1958 r., III CO 29/57, OSNCK 1958, nr 4, poz. 120, postanowienie SN z dnia 12 stycznia 1983 r., III CRN 218/82, OSNC 1983, nr. 8, poz. 124, postanowienie SN z 9 kwietnia 2010 r., III CSK 178/09, Lex 852664). Tym samym skarżąca była „zainteresowana” w sprawie w rozumieniu art. 510 § 1 k.p.c., wynik sprawy dotyczył bowiem pośrednio jej praw majątkowych, i nie było podstaw do przyjęcia, że jej interes prawny został w pełni zrealizowany już w momencie wydania postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Skarżąca została dopuszczona do udziału

w sprawie w charakterze uczestnika jako współwłaścicielka, wraz ze spadkodawczynią R. N., nieruchomości położonej w K. Wnosiła o „stwierdzenie nabycia spadku na rzecz osób, które (...) udowodnią pokrewieństwo z R. N.”. Poddawała w wątpliwość pokrewieństwo spadkodawczyni z wnioskodawczynią i jej krewnymi. W apelacji zaś zarzuca, iż Sąd pierwszej instancji, mimo istotnych wątpliwości oraz wbrew treści aktów stanu cywilnego, przyjął, że A. N., G. N., G. N., J. N. oraz I. N. byli dziećmi R. N., a nie R. L. N. Uczestniczka kwestionując prawidłowość wydanego w sprawie postanowienia trafnie wskazuje, że ma interes prawny w prawidłowym, a nie „jakimkolwiek” stwierdzeniu następstwa prawnego po R. N. Jako współwłaścicielka nieruchomości pozostaje nie tylko w stosunkach prawnorzeczowych ze spadkobiercami R. N., ale również w stosunkach obligacyjnych, stąd nie jest, z punktu widzenia prawa obojętne, kto na gruncie tych stosunków jest wierzycielem lub dłużnikiem.

Powyższe prowadzi do wniosku, iż w interesie uczestniczki, współwłaścicielki nieruchomości, leży ustalenie prawidłowego następstwa prawnego po R. N. Przeświadczenie uczestniczki o istnieniu wad orzeczenia wydanego przez Sąd I instancji uprawniało ją zatem do złożenia apelacji. Rzeczywiste istnienie lub nieistnienie uchybień wskazanych w apelacji zostanie rozstrzygnięte przez Sąd Okręgowy w toku kontroli merytorycznej.

Wskazać też należy, że zgodnie z art. 677 zd. 1 k.p.c., sąd stwierdza nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. Sąd ma przeto obowiązek ustalić krąg podmiotów dochodzących do dziedziczenia po danym spadkodawcy, przy czym ustawa nakłada na sąd obowiązek działania z urzędu (art. 670 k.p.c.). W orzecznictwie wyrażono pogląd, że z uwagi na te cechy postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, przy ocenie dopuszczalności wniesienia środka zaskarżenia nie może znaleźć zastosowania zasada *gravaminis*. Jeżeli w apelacji wskazuje się na okoliczności, które mogą prowadzić do ustalenia, że Sąd I instancji nieprawidłowo ustalił krąg spadkobierców, to obowiązkiem Sądu II instancji jest rozpoznać merytorycznie taką apelację (postanowienie SN z 9 lutego 1999 r., I CKN 917/98, *Legalis*). Sąd Najwyższy w niniejszym składzie podziela ten pogląd.

W świetle powyższego nie było potrzeby analizowania zarzutów zażalenia nawiązujących do uregulowań konstytucyjnych i konwencyjnych.

Z tych względów, podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu, rozstrzygając o kosztach postępowania zażaleniowego na podstawie art. 108 § 2 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.